

PAPER DETAILS

TITLE: Para Politikasi Araçlarının Ekonomiye Yönlendirmede Kullanılması: Azerbaycan Örneği

AUTHORS: Mayis AZIZOV

PAGES: 63-73

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/802276>

**Para Politikası Araçlarının Ekonomiye Yönlendirmede Kullanılması:
Azerbaycan Örneği**

Mayis Azizov¹

Özet

Ekonomik olayların geliştiği son yüzyılda ekonomi politikalarının önemi artmıştır. Hükümetlerin ekonomiye yönlendirme amaçlı kullandıkları para politikası bu bakımdan önem kazanmıştır. Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre para politikalarının etkinliği birbirinden farklıdır. Para ve sermaye piyasalarının geliştiği ülkelerde para politikalarıyla piyasaları yönlendirmek uygun bir politika aracı olduğu halde, bu piyasaların gelişmediği ülkelerde para politikasının etkinliği tartışılabilir.

Bu çalışmada, para politikasının amaçları, araçları ve az gelişmiş ülkelerde para politikalarının etkinliği ele alınmıştır. Bu bağlamda, örnek olarak da Azerbaycan'da bankacılık sistemi ve bağımsızlık sonrası Azerbaycan Merkez Bankası'nın uyguladığı politikalar da incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Para politikası, Ekonomi, Azerbaycan

**Use of Monetary Policy Intermediaries in Direction of the Economy:
Case of Azerbaijan**

Abstract

The economic policies have become more important in the last century where the economic events have rapidly developed. As the matter of fact, monetary policies used by government to direct the economy have become important. Based on the development level of the countries, the effectiveness of monetary policies are different from each other. Although the monetary policies are appropriate political intermediaries for directing the markets in the countries where the money and capital markets are developed, the effectiveness of monetary policies can be argued in the countries where these markets are not developed.

In this article, the goals, the intermediaries of monetary policy and the effectiveness of it in developing countries have been investigated. Besides, the banking system of Azerbaijan and the policies put in force by the Central Bank of Azerbaijan after gaining the sovereignty have been analyzed.

Key Words: Monetary policy, Economy, Azerbaijan

¹ Dr., Qafqaz Üniversitesi İktisadiyyat ve İdareetme Fakültesi Maliyye Bölümü.

GİRİŞ

Bir ülkenin temel ekonomik hedeflerini; istihdamı sağlamak, üretimi artırmak, fiyat istikrarını korumak, ödemeler dengesinin kurmak, kaynakları tam olarak kullanılmak şeklinde sıralamak mümkündür. Bahsedilen temel ekonomik hedeflere ulaşmada, ülkenin eğitim kalitesi, siyasi, kültürel ve ekonomik yapısı, yine bu faktörlerden etkilenen hükümetlerin uyguladıkları para ve maliye politikaları önemli rol oynar.

Para politikalarının uygulamalarından sorumlu olan Merkez Bankası, ülkenin ekonomik hedefleri ve hükümetin uyguladığı diğer politikaları da göz önünde bulundurarak temel para politikası hedeflerini belirlemeye çalışır.

1. Para Politikası ve Amaçları

Para politikası, merkez bankası aracılığıyla belirlenmiş olan ekonomik hedefleri gerçekleştirmek üzere para arzını ve kredi koşullarını düzenleme anlamına gelir. Daha spesifik biçimde belirtmek gerekirse, para politikası, ekonominin likidite düzeyini artırma ya da azaltma girişimidir. Buna göre, ekonomide likidite düzeyinin artışı ya da azalışı doğrudan doğruya para hacminin değiştirilmesiyle mümkündür. Bununla birlikte, para hacminde bir değişme yapmadan paranın dolaşım hızının değiştirilmesi de aynı sonucu doğurur. Para hacmi değişmediği halde, kredilerin kolay ve ucuz karşılanması bireylerin ellerindeki atıl paraları kullanmaya yönelterek ekonominin likiditesinde artış sağlanabilir.

Yirminci yüzyılın başlarına kadar dünyada genel olarak madeni para sistemi geçerli olduğundan, para politikasının esas amacı, paranın değerini korumak olmuştur. Bunun dışındaki amaçların önemi yoktur. Bu dönemde para otoriterleri için esas sorun, altın standardının sürdürülmesiydi. Altın standardının devam ettirilmesiyle, hem paranın hem de ekonominin istikrarı sağlanabileceği düşünülüyordu (Oktar, 1996: 2).

Fakat, özellikle, 1929 yılındaki Dünya Ekonomik Krizinde yaşanan olağanüstü fiyat dalgalanmaları, dikkatleri fiyat istikrarının sağlanmasına çevirmiştir. Kriz yıllarında dünya ekonomisinin girdiği durgunluktan çıkabilmesinde maliye politikasına öncelik ve önem verilmesi para politikasını arka plana itmiştir. Bu durum çok sürmemiş; 1950'li yılların başında para politikası yeniden eski itibarını kazanmaya başlamıştır. Para politikasının itibar kazanmasında, İkinci Dünya Savaşı sonrası yıllarda fiyatlar genel düzeyinin yeniden hızla yükselme eğilimine girmesinin büyük rol oynamıştır. Soğuk

Savaş döneminin getirdiği savunma harcamalarının, kamu harcamalarındaki artışla birleşmesi sonucunda enflasyon önemli ölçüde artmıştır. Bu yıllardan itibaren para politikası, sadece fiyat istikrarı koruma görevini değil; aynı zamanda kaynakların tam olarak kullanılması ve dış dengenin sağlanmasını da üzerine almıştır.

Bununla birlikte, para politikasının amaçları ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Gelişmiş ekonomilerde para politikasının amacı fiyat istikrarının korunmasına; tam istihdama ulaşılmasına ve dış dengenin sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Buna karşılık, gelişmekte olan ekonomilerde ise genel ekonomik hedeflerin farklı aşamasına bağlı olarak amaçlar da farklı olmaktadır. Bu ekonomilerde fiyat istikrarının yanında, belirli bir büyüme hızının sürekli olarak korunması için, yatırımların finansmanı ya da tasarrufların artırılmasını sağlamak amacıyla para politikasından araç olarak yararlanma yoluna gidilmektedir. Üstelik bu ekonomilerde yüksek bir büyüme hızının sürekliliği, fiyat istikrarının sağlanmasına oranla daha öncelik taşıdığı da bir gerçektir (Aydın, 1981:35).

Günümüzde para politikasının amaçlarını; fiyat istikrarı, tam istihdam, ekonomik büyüme ve ödemeler bilançosu dengesi şeklinde sıralanabilir (Önder,2005:15).

2. Para Politikası Araçları

Ekonomik gelişmeler ve para politikalarının uygulamasıyla ilgili teorik çerçevedeki değişime bağlı olarak, para politikasının amaçları ve bu amaçlara ulaşmak için kullanılan araçlarda önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Para politikalarının uygulamasında, ekonomik gelişmelerin para politikasının amaçları üzerinde yarattığı değişiklikler, belli dönemlerde merkez bankalarının bu amaçlara ulaşmak için belirledikleri hedef değişkenleri de etkilemiştir.

Ekonomide işsizliğin en aza indirilmesinin temel sorun olduğu dönemlerde para politikası daha çok genişletici olarak uygulanırken, enflasyonun sorun olarak ortaya çıktığı 1960-70`li yıllarda parasal büyüklüklerin kontrolünün, zaman içerisinde finansal entegrasyondaki gelişmelere bağlı olarak, faiz oranlarının istikrarının önem kazandığı gözlenmiştir(DPT,1992:10).

Para politikasının belirlediği amaçlar doğrultusunda yapılan uygulamalarda farklılık ortaya çıkmaktadır. Bu farklılıklar çeşitli sınıflandırılmaya tabi tutulmuştur. En çok rastlanan sınıflandırma da genel ve özel para politikası araçları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Etkileri ekonominin genelinde hissedilen para politikası araçları, genel politika araçları şeklinde adlandırılmaktadır. Para politikasının genel araçları ile ekonominin para ve kredi hacmi yönlendirilmeye çalışılmaktadır. Açık piyasa işlemleri, reeskont politikası ve zorunlu karşılıklar politikası en önemli para politikası araçlarıdır. Merkez bankaları, açık piyasa işlemleri ve reeskont politikaları ile parasal tabanın büyüklüğünü etkilemeye çalışırken, zorunlu karşılıklar politikası ile para çarpanının büyüklüğünü etkilemeye çalışmaktadırlar (Orhan ve Erdoğın,2003:70).

Etkileri ekonominin tümü üzerinde değıl de, özellikle başlangıç aşamasında bazı piyasalarda hissedilen para politikası araçları özel para politikası araçları olarak isimlendirilir. Bu araçların uygulanması, bazen piyasaların inisiyatifine göre değıl yasal düzenlemelerle gerçekleştirilir. Buna göre bu araçlara dolaysız para politikası araçları da denilmektedir.

Para arzının kontrolünde, her şeyden önce ilgili ekonominin koşulları, yani ilgili ülkenin siyasi, sosyal ve ekonomik yapılanma sistemleri etkilidir. Altına bağılı ve altından bağımsız para arzının yapılması durumunda para kontrol yöntemleri farklılık gösterecektir. Diğır bir ifade ile söylemek gerekirse, günümüz ekonomilerinde az gelişmiş veya gelişmiş ekonomilerde paranın kontrol yöntemleri farklıdır (Turgut ,1994:67).

Gelişmiş ülkelerde piyasa mekanizmasını ön plana çıkaran dolaylı para politikası araçlarından açık piyasa işlemleri ağırlıklı araç olarak kullanılırken, gelişmekte olan ülkelerde finansal piyasaların yeterince gelişmemiş olması nedeniyle daha çok, dolaysız para politikası araçları ile dolaylı para politikası araçlarından zorunlu karşılıklar ve reeskont oranları ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Ancak, son yıllarda bu ülkelerde de piyasaların gelişimine bağılı olarak açık piyasa işlemlerinin öneminin gittikçe arttığı görülmektedir (Akçay, 1997:27).

Açık Piyasa İşlemleri: Para politikasının en etkin araçlarının başında gelen açık piyasa işlemleri; Merkez Bankası tarafından dolaşımdaki para miktarını azaltıp çoğaltmak için, hazine bono ve tahvilleriyle, özel sektöre ait bazı tahvil ve senetlerin alınıp satılma işlemleridir. Merkez Bankasının piyasadın hazine veya özel sektörler'e ait kâğıtları satın alma işlemi sonucunda piyasaya para miktarı enjekte olunmakta, yani, piyasada para miktarı artmakta; Merkez Bankasının piyasaya kıymetli kâğıtları satmasıyla piyasada dolaşımda olan banknotların çekilmesiyle para hacmi daralmaktadır. Dolayısıyla bu

işlemler vasıtasıyla para tabanı ve buna bağlı olarak para stokunda değişimler olmaktadır.

Açık piyasa işlemleri dar anlamda, devlete ait kıymetli kâğıtların, Merkez Bankası'nca alım ve satımını kapsayan işlemlerdir. Geniş anlamda daha çok iktisadi işletmelerin kredi faaliyetlerini kapsamaktadır (Serin, 1987:18).

Günümüzde açık piyasa işlemleri deyimi, genellikle dar anlamda ifade etmek için kullanılır. Kısacası, Merkez Bankası'nın devletin kısa ve uzun vadeli tahvillerini alıp satmasıdır. Merkez Bankası'nın tahvil ve bono satması direkt bankaların nakit rezervlerini ve ödünç verebilecekleri fonların miktarını azaltır. Dolayısıyla ekonomide kredi arzı daralır. Buna karşılık, Merkez Bankası'nın tahvil ya da bono satın alması bankaların nakit rezervlerini ve ödünç verebilecekleri fonların miktarını artırır. Buna bağlı olarak da ekonominin kredi arzı değişir.

Reeskont Politikası: Reeskont, ticari bankalar tarafından iskonto edilen ticari senetlerin merkez bankası tarafından yeniden iskonto edilmesi işlemidir. Reeskont politikası ise, merkez bankalarının reeskont oranlarını ve koşullarını değiştirmek suretiyle kredi talebini etkilemeyi amaçlayan bir politikadır. Bu politika, reeskonta uygulanan oranlar yoluyla, ticari bankaların müşterilerine açtıkları kredi hacmi üzerinde etki yapar (Oktar,1996:8). Bu iskonto işleminde uygulanan faiz aracına reeskont oranı denilir. Reeskont oranı merkez bankası için piyasalara yön vermek için kullanılan araçlardan birisidir. Reeskont oranı yükseldiğinde kredi hacminin daralması gerekir. İndirilince kredi hacminin de genişlemesi beklenir (Turgut,1994:68). Para otoriterleri konjonktürel dalgalanmalara göre Merkez Bankası kanalıyla enflasyonist dönemlerde reeskont oranını artırarak veya deflasyonist dönemlerde ise bu oranı düşürerek piyasadaki para hacmini dengede tutabilirler.

Zorunlu Karşılıklar Politikası: Ticari bankalar topladıkları mevduatların karşılığında bunun belli bir yüzdesini karşılık olarak kasalarında tutma zorunluluğuna zorunlu karşılık oranı veya mevduat munzam karşılık oranları denilmektedir. Merkez bankaları kanuni karşılık politikasıyla, bankaların mevduat karşılığı bulundurmaya taahhüt ettikleri bu oranları değiştirmek yoluyla piyasalardaki para hacmi üzerinde etkide bulunabilir. Merkez bankası kanuni karşılık oranlarını yükselterek, ticari bankaların kredi hacmini daraltma yoluna başvurabilir ya da bunun tam aksine merkez bankası kanunu karşılık oranını düşürmesiyle ticari bankaların ödünç verebilecekleri fonları artırarak kredi verme hacmini genişlendirebilirler.

Zorunlu karşılıklar politikası ile bütün bankalar üzerinde aynı oranda etkili olmaya çalışılır. Bu politika uygulaması para arzı üzerinde çok güçlü etkiler doğurabilir. Ancak karşılıklar politikası uygularken çok dikkatli olmak gerekir. Çünkü bazı durumlarda karşılık oranlarında yapılan küçük boyutlu bir ayarlama, para arzı üzerinde önemli değişikliklere yol açabilir. Bundan dolayı merkez bankaları zorunlu karşılık oranlarını sık aralıklarla ayarlamazlar (Orhan ve Erdoğan, 2003:78).

3. Azgelişmiş Ülkelerde Para Politikası

Azgelişmiş ülkelerin sorunları, gelişmiş ve sanayileşmiş ülkelerin sorunlarından hem biçim olarak, hem de derece olarak farklıdır. Bu ülkelerin ekonomik yapıları da farklı olduğundan, uygulanacak para politikası hem araçları, hem de amaçları farklı olmaktadır.

Azgelişmiş ülkelerin birçoğunda ekonominin yeterli monetize olmaması ve takasın hala varlığını sürdürmesi nedeniyle parayla yapılamayan işlemler bulunmaktadır. Bu nedenle azgelişmiş ülkelerin çoğunda bir tarafta organize veya örgütlenmiş para piyasaları varken, diğer tarafta yasal olmayan örgütlenmemiş para piyasaları bulunduğu mali ikilik söz konusu olmaktadır. Başka bir ifadeyle, mali aracılık (financial intermediation) , faizlerin risklere ve reel varlıkların getiri oranına bağlı olan bankacılık sisteminin dışında belirlendiği bir ortam oluşmaktadır. Bu durumda para politikaları daha ziyade örgütlenmiş para piyasalarını ve faizleri etkiler. Örneğin, parasal yetkililer, parasal büyümeyi, faizleri artırarak ve dolayısıyla örgütlenmiş para piyasalarında para talebini düşürerek, kontrol etmek isterlerse, bu politika örgütlenmemiş para piyasalarında etkin olmayabilir. Bu iki kesim arasında önemli bir bağın mevcudiyeti düşünüldüğünde örgütlenmemiş para piyasalarının daha sert tedbirlerle etkileneceği görülmektedir. Bu etkinin derecesi piyasaların ekonomi içindeki yerleri ile ters orantılıdır. Eğer piyasa içinde çok ciddi yerleri varsa, bu etkinin ortaya çıkışı geç ve tesiri sınırlı olacaktır. Ayrıca böyle bir durumda monetizasyonu ve mali kurumları yaygınlaştırmak güç olacaktır.

Azgelişmiş ülkelerin bir başka özelliği de, mali varlıkların sınırlı sayıda olması ve bu varlıkların para ile ikamelerinin zor olması sebebiyle monetizasyon uygulamalarına dayalı neticelerin hızlandırılmamasıdır. Bu etmenler, efektif talebi büyütürken büyümeyi hızlandırabilecek Keynesyen politikaların başarılı olması olasılığını azaltmaktadır.

Bunlara rağmen, bugün çoğu az gelişmiş ülkelerde takasın varlığı mübalağa edilmemelidir. Takas bazı ülkelerde sınırlı ölçüde yer almaktadır. Sanayi geliştikçe ve hizmet sektörü yaygınlaştıkça, şirketleşme ve kurumlaşma da yaygınlaşacak ve ödünç para alma ve ödeme de örgütlenmiş mali kesim aracılığıyla gerçekleşecektir. Ayrıca, örgütlenmiş para piyasalarındaki ödünç verilebilecek kaynakların azalması örgütlenmemiş piyasalardaki borç vermeyi sınırlandıracaktır (Güneş,1990:9).

Gelişmekte olan ülkelerde finans sektörünün kurumsal olarak gelişmemiş olmasından dolayı, para stokunun büyük bir bölümü para ve sermaye piyasalarına kanallene olamamakta ve elde nakit olarak tutulmaktadır. Bu olumsuzluk, bankacılık sektörünün ek kredi yaratma gücünü azaltmaktadır. Çünkü bankanın rezervleri artmayınca kredi verme gücü de sınırlanmış olmaktadır.

4. Azerbaycan’da Bankacılık Sisteminin Gelişim Süreci ve Uygulanan Para Politikaları

Azerbaycan’ın serbest piyasa ekonomisine geçiş sürecinde attığı en önemli adımlardan birisi de finans sektörü için gerekli olan hukuki altyapının oluşturulmasıdır. Bağımsızlığın kazanıldığı ilk yıllardan itibaren finans sisteminin temelini oluşturan bankacılık sisteminin kurulması konusunda da gerekli kanunlar kabul edilmiş ve günümüze kadar bu sistemin geliştirilmesi için değişiklikler yapılmıştır. Ülkede Merkez Bankası, devlete ait bankalar, özel bankalar ve yabancı sermayeli bankalar faaliyet göstermektedir.

Azerbaycan’da bağımsız bankacılık sisteminin ilkeleri, “Azerbaycan Cumhuriyeti’nin Ekonomik Bağımsızlığı hakkında” 25 Mayıs 1991 tarihli Anayasanın “Banka sistemi ve para tedavülü” fıkrasıyla atılmıştır. Kanunda Merkez Bankası kredi, para tedavülü, döviz kurları ve hesaplamalar yapması hususunda devlet siyasetini yürüten, genel banka sisteminin faaliyetini denetleyen en yüksek emisyon kurumu olarak ilan edilmiş ve ticari bankaların da bağımsız faaliyetleri kabullenilmiştir (ARMB,2002:11).

10 Ocak 1992 tarihinde Azerbaycan Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanı’nın Kararnamesi ile SSCB Dış Ekonomik İlişkiler Bankasının Azerbaycan şubesinin temelinde Azerbaycan Uluslararası (Beynelhalk) Bankası kurulmuştur. Bunu takiben 11 Şubat 1992 tarihli Kararnamesiyle SSCB Devlet Bankasının, SSCB Sanayi-İnşaat ve SSCB Tarım-Sanayi bankalarının Azerbaycan şubelerinin temelinde Azerbaycan Cumhuriyetinin Merkez Bankası kuruldu. Bu şubelerin 1 Ocak 1992 tarihine kadar olan aktif ve pasifleri de

Azerbaycan Cumhuriyetinin Merkez Bankasına geçti. Aynı zamanda 11 Şubat 1992 tarihli Kararnameyle SSCB Emanet (Tasarruf) Bankasının Azerbaycan şubesinin temelinde Azerbaycan Cumhuriyetinin Emanet (Tasarruf) Bankası oluşturuldu(ARMB,2002:12).

Tablo-1. Azerbaycan'da Bankacılık Sistemi (2000-2009)

	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Bankaların sayısı	59	44	44	44	46	46	46
Devlet bankaları	3	2	2	2	2	1	1
Özel bankalar	56	42	42	42	44	45	45
Yabancı sermayeli bankalar	16	15	18	20	21	23	23
Kuruluş sermayesi %50- %100 olan bankalar	5	5	5	5	6	7	7
Kuruluş sermayesi %50'den az olan bankalar	9	9	11	13	13	14	14
Bankaların şube sayısı	195	350	374	420	485	567	626
Devlet bankaları	132	127	126	125	125	37	38
Özel bankalar	63	223	248	295	360	530	588
Banka olmayan kredi kurumları	99	70	85	94	96	94	96

Kaynak:Azerbaycan Respublikası Merkez Bankı Yayınları, İllik Hesabat,2009

Tabloya göre Azerbaycan'da 2000'li yıllarından sonra banka sayısı 44-46 civarındadır. Devlet bankalarının da özelleştirilerek 2008 yılında sadece bir bankaya indiği görülmektedir. 2000 yılından sonra bankaların bölgelerdeki şubelerinde de artışların olduğu, özellikle, özel bankaların yeni şubeler açtığı tabloda görülmektedir. Yabancı bankaların da bankacılık sektöründe aktif rol aldıkları ifade edilebilir. Aynı zamanda, Azerbaycan bankacılık sektöründe bankaların dışında bir takım kredi kuruluşları da faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşlar hem büyük şehirlerde, hem de kırsal bölgelerde halka kredi vermektedir. Özel bankaların şubelerinin olmadığı veya az olduğu bu bölgelerde bunların boşluğu kısmen de olsa bu kredi kuruluşları kapatmıştır.

Bilindiği üzere Merkez Bankası amaçlarına belirlediği para politikalarıyla ulaşmaya çalışmaktadır. Azerbaycan'da 1992 yılından itibaren temeli koyulan Merkez Bankası ülkedeki ekonomik ve siyasi durumun karışık olmasından dolayı ilk yıllardaki para politikası uygulamaları pek başarılı olamamıştır. İlk yılların en büyük başarısı merkez bankacılığında iki aşamalı yapının oluşturulması ve ülkenin içinde bulunduğu en zor şartlara rağmen bu sistemin devam ettirilmesi olmuştur. Ülkedeki kısmi ekonomik ve siyasal istikrarın ardından Merkez Bankasının faaliyetlerinde de kendini göstermeye başlamıştır. Bu bakımdan 1994 yılından itibaren yürütülen yeni sert para

politikasının başlangıçtaki esas amacı enflasyonun düşürülmesi, ülkede makroekonomik istikrarın devam ettirilmesi ve bu esasta ekonomik büyümeye uygun ortamı oluşturulmasıdır.

Merkez Bankasının bu dönemlerde birinci amacı para piyasasında istikrarın sağlanmasıyla milli paranın ekonomideki itibarını korumak ve bu doğrultuda yükselen enflasyonu önleyerek döviz piyasasında istikrarın sağlanmasıydı.

1990-1994 yıllarında ülkede ekonomik gerileme %67, enflasyon ise %1600-1800 oranlarında olmuştur. Milli para ise yabancı paralar karşısında sürekli değer kaybına uğramıştır. Yüksek enflasyon ortamında bankaların para piyasasındaki faaliyetleri sadece faiz oranları ve döviz kurlarına bağlı spekülatif amaçlı faaliyetlerle sınırlı kalmıştır.

Merkez Bankası öncelikle büyük hacimde para emisyonunun ve bunun sonucu artan enflasyonun önlenmesini hedef olarak seçmiştir. Buna göre bütçe açıklarının Merkez Bankası kaynaklarından karşılanması tezini dikkate alarak, bütçe açıklarının Merkez Bankası kredilerinden karşılanmasını minimuma indirmeyi, sonraki yıllarda ise tamamen durdurulmasını amaç edinmiştir.

Azerbaycan hükümeti tarafından hazırlanan 1995-1996 yılları ekonomik istikrar programı için Dünya Bankası ve IMF ile anlaşma yapılmış ve bazı hedefler belirlenmiştir (Selçuk,2004:26). Bu hedeflerden mali disiplin ve fiyat istikrarının sağlanması öncelikli sıradadır. Bu hedeflere de Merkez Bankasının uygulayacağı sert para politikasıyla ulaşmak amaçlanmıştır. 1999 yılına gelindiğinde sert para politikası terk edilmiştir.

2000'li yıllardan sonra da para politikasıyla ekonomiye yön verilmeye çalışılmıştır. Temel hedefler fiyat istikrarının korunması ve ülkenin makro iktisadi istikrarın korunmasına yönelik politikalar uygulamak olmuştur. Aynı zamanda bankacılık sektörün gelişmesine yönelik politikalar izlenmiştir.

2009 yılında başlayan son mali krizin ülkedeki ticari bankalarda etkisinin azaltılması amacıyla 2008 eylül aylarında Merkez Bankasının yasal karşılık oranı %15'ten 2009 Mayıs ayında %2'lere kadar indirilmiştir. Bu da ticari bankaların kredi imkânlarını genişlendirilmesi için bir çözüm olmuştur. 2011 yılı Mayıs ayı itibarıyla bu oran %5.25'dir (<http://www.cbar.az/infoblocks/corridorpercent>, Erişim Tarihi:10.04.2012).

5. Sonuç

Para politikaları uygulanmasında belirlenen amaçlara ulaşılması için bazı araçlar vardır. Bu amaçlara ulaşılmasında kullanılacak araçlar ülkelerin gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak her zaman tartışma konusu olmuştur. Para politikasının araçları olan; açık piyasa işlemleri, reeskont politikaları, zorunlu karşılık oranları, selektif para politikalarının kullanılma metotları ve bunların ekonomi üzerindeki etkileri bakımından da farklılıklar arz etmiştir. Gelişmiş ülkelerde para politikasını birçok aracını kullanma imkânları olduğu halde, azgelişmiş ülkelerde veya bağımsızlığını yeni kazanan ülkelerde para ve sermaye piyasaları yeterli düzeyde gelişmediğinden para politikasının tüm araçları etkinliği bakımından kullanılması uygun görülmemiştir. Bu ülkelerde kriz dönemlerinde veya bankaların kredi oluşturulma imkânlarını etkileme bakımından para politikasının yasal karşılık oranları politikasını kullanmak daha etkili bir yöntemdir. Bununla birlikte selektif para politikası aracılığıyla da geliştirilmesi istenen sektörlere yönelik uygun oranlardan kredi imkânlarının oluşturulması, ekonomik gelişmeyi etkileyecek bir başka para politikası aracı olarak kullanılabilir.

Bağımsızlığını 1990'lı yıllardan sonra kazanan Azerbaycan ülkedeki ekonomik istikrarın sağlanması için bir çok yeni kurumlar oluşturmaya başlamıştır. Bunlardan biri de Merkez Bankası olmuştur. Azerbaycan Merkez Bankası 1992 yılında kurulmuş ve ilk yıllardaki uygulamaları başarılı olmasada sonraki yıllarda uyguladığı para politikasıyla fiyat istikrarını koruya bilmiştir. Nirekim, 1990-1994 yıllarında 4 rakamlı olan enflasyon oranları 1996 yılından itibaren azalmaya başlamış, 2000'li yıllardan sonra ise tek rakamlı düzeye inmiştir. Aynı zamanda, uygulanan para politikasıyla ticari bankaların güvenirliliği artırılmış ve halkın bu bankalara olan güvensizlik problemleri ortadan kaldırılmıştır. En son olarak, 2009 yılında dünyada baş veren mali krizin etkileri Merkez Banka'sının uyguladığı para politikalarıyla bankacılık sektöründe büyük krize neden olmadan atlatılmaya çalışılmıştır.

KAYNAKLAR

- Akçay, A.M. (1997), Para Politikası Araçları Türkiye ve Eşitli lkelerdeki Uygulamalar, Yayın No: DPT. 2483
- Akdış, M. (1995), Azerbaycan'da Bankacılık ve Mali Kurumlar, Qafkaz Üniversitesi Yayınları, No:5, Baku

- Araz, N.O. (2005), Azerbaycan Ekonomisi ve Yatırım İmkanları, Bakü, Azerbaycan Türk Sanayici ve İşadamları Beynelhalk Cemiyeti Yayınları
- Aydın, İ. (1981), Para Politikasının Temel Esasları, İstanbul:İstanbul Ticaret Odası Yayınları
- Azerbaycan Respublikasının Milli Bankı (1992-2002), “Müsteqillik Qazanılması erefesinde ölkenin bank sistemi, SSRİ Dövlət Bankının Azerbaycan Respublika Kontorunun Azerbaycan Respublikası Milli Bankına çevrilmesi”, Bakı, Azerbaycan Respublikasının Milli Bankı Yayınları
- DPT Uzmanlık Tezi (1992), Para Plolitikası Araçları, Türkiye ve Çeşitli Ülkelerdeki Uygulamalar, Ankara:DPT Yayınları
- Güneş, H. (1990), Türkiye’de Para Arzının Kontrol Araclarının Etkinliği, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, No:9
- İllik Hesabat (2000), Azerbaycan Respublikası Merkez Bankı Yayınları
- İllik Hesabat (2005), Azerbaycan Respublikası Merkez Bankı Yayınları
- İllik Hesabat (2008), Azerbaycan Respublikası Merkez Bankı Yayınları
- İllik Hesabat (2009), Azerbaycan Respublikası Merkez Bankı Yayınları
- Oktar, S. (1996), Merkez Bankalarının Bağımsızlığı , İstanbul:Bilim Teknik Yayımevi
- Orhan, O.Z., Erdoğan, S. (2003), Para Politikası, İstanbul
- Önder, T. (2005), Para Politikası: Araçları, Amaçları ve Türkiye Uygulaması, Ankara:Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Piyasalar Genel Müdürlüü Yayınları,
- Serin, V. (1987), Para Politikası , İstanbul:Marmara Üniversitesi Yayınları
- Selçuk, H. (2004), Yeni Yüzyılda Azerbaycan’ın Sosyo-Ekonomik Yapısı, İstanbul,Tasam Yayınları
- Turgut, T.Ö. (1994), Merkez Bankalarının Bağımsızlığı, İstanbul:Guray Matbası Yayınları
- http://www.cbar.az/infoblocks/corridor_percent, Azerbaycan Merkez bankası, Uçot faiz derecesi, (10.04.2011)